

KATARZYNA NIEZRĘCKA

Institute of Linguistics and Literary Studies, Faculty of Humanities,
Jan Kochanowski University in Kielce

<https://orcid.org/0000-0002-7991-1178>

Correct nomenclature associated with d/Deaf people

ABSTRACT: Among Polish language users, the numerous phrases used to describe both people with disabilities and deaf people are often meaningless. However, not everyone realizes that some of the terms used turn out to be very hurtful for the deaf people. However, to know the reason why some terms turn out that way, it is essential to know the community and the rules that govern it. The article emphasizes the importance of being aware of Deaf Culture, a cursory knowledge of which is necessary to understand the issues addressed in the text.

KEYWORDS: deaf, Deaf, disability, sign language, Deaf Culture

Poprawność w nazewnictwie osób g/Głuchych

STRESZCZENIE: Wśród użytkowników języka polskiego liczne sformułowania określające zarówno osoby z niepełnosprawnościami, jak i osoby niesłyszące, okazują się często bez znaczenia. Nie wszyscy jednak zdają sobie sprawę z tego, że niektóre z wykorzystywanych określeń mogą być dla społeczności osób niesłyszących bardzo krzywdzące. Aby jednak dostrzec powody, dla których pewne określenia tak są odbierane, niezbędne jest poznanie tej społeczności i zasad, jakie w niej panują. W artykule podkreślono, jak ważna jest świadomość istnienia Kultury Głuchych, której pobieżna znajomość jest niezbędna do tego, aby zrozumieć problematykę podejmowaną w tekście.

SŁOWA KLUCZOWE: niesłyszący, głusi, Głusi, niepełnosprawność, język migowy, Kultura Głuchych

The rules of spelling in Polish are fickle, and still, especially in colloquial speech, we come across vocabularic novelties which we call neologisms. When using the Polish language, and more specifically the nomenclature of specific social groups, one has to be careful because one can often come across several variants, which, interestingly enough, can be hurtful to some members of a given group and the opposite to others. This article is devoted to the definitional distinction that concerns the concept of deaf people in the culture of the Polish language.

Głuchoniemi – un incorrect term today

To get to the title issue, one must first wade through all the types of nomenclature that have been, over time, discarded when it comes to disability. A few decades ago, people with disabilities were referred to as “cripples” or “invalids.” Today it is known that these terms are considered offensive. For the word “invalid” means a person who is insufficiently important, powerless, defective. According to such definitions, a person with a disability was, colloquially speaking, written off from the start (Wójcik, 2012). Similarly, there was the matter of the phrase “cripple” [*kaleka*], which in Persian (*kalak*) meant something out of shape and lame (Brückner, 1927).

Analogous to this is the issue of correctly naming deaf people, who until recently were referred to as “deaf and dumb” – *głuchoniemi*. This definition seems glaring today. This is primarily due to the development of awareness among both hearing, and deaf people. But why is the phrase “deaf and dumb” offensive and incorrect when the definitions of language found in encyclopedias clearly present language as:

A set of socially produced and valid sound (or secondarily written) signs and the rules governing their use, which function as a tool of social communication. It is therefore a certain system of norms which is an abstract and social creation [...]. The basic function of language is to represent, or substitute, by means of conventional signs the phenomena of the objective world (Pachocińska, 1998, s. 19).

According to this definition, does language really have to be a collection of sound signs, since its other primary function is to represent, by means of conventional signs, the phenomena of the world?

Sign language, while lacking in sonority, is precisely a collection of conventional signs that correspond to given words and then sentences. If we delve deeper into it and try to learn it, we can come to the conclusion that humans do not need words to express, for example, how they feel, because it is well known that the use of (sound-based) language only is only one of the components of effective human communication, because in addition to language, appropriate facial expressions, gestures, and body posture are also important.

It is also worth analyzing the matter of generation of sounds from an anatomical point of view, because following the human anatomy, we know that it is not the hearing that is responsible for making sounds, but the respiratory system, and more specifically the vocal folds that control phonation. This is because the process of sound production involves the passage of air through the glottis, which causes the vocal folds to vibrate (Kubik, 2005, p. 50). Thus, it is not the

organ of hearing that is responsible for the voice, but the vocal cords, and while hearing is needed by humans to control the sounds produced, it is not essential to their existence.

Following this line of reasoning, one can conclude that the objection to the term *głuchoniemy* – “deaf and dumb” in the deaf community is quite justified, because “dumb” [*niemy*], according to *Wielki słownik poprawnej polszczyzny*, [The great dictionary of correct Polish] means a person who does not speak at all due to illness or disability (Markowski, 2004), and thanks to the proposed analysis it seems obvious that being deaf (a physical condition) is not tantamount to being mute.

With a cursory understanding of why the term *głuchoniemy* should be dropped from the Polish vocabulary, it is worth considering where forms such as: *głuchy*, *Głuchy* or *g/Głuchy* – “deaf”, “Deaf” or “d/Deaf” – come from in the cited sources. However, it is useful to begin the analysis of this issue by delving into the deaf community, as it is crucial in understanding the topic addressed.

Deaf Culture

There is a phenomenon among people with hearing loss that is referred to as Deaf Culture. This phenomenon has been thoroughly studied by American scholars, William Stokoe and Ursula Bellugi, who, during their research, came to the conclusion that sign language is a means of communication for d/Deaf people, and the transmission of values through it creates a separate culture – Deaf Culture. Thus, it is “a completely distinct and unique cultural system that characterizes the Deaf community” (Czajkowska-Kisil, 2014, p. 19). This culture, like any other, is distinguished by a catalog of certain norms and values that apply to a particular social group. These are very often the result of history and shared experiences, and although in modern times there are rarely situations where Deaf parents give birth to a Deaf child (this is a 1:10 case), still, there are communication problems in their lives that distinguish this social group from others (Wiśniewska, 2020).

This is how Deaf Culture, despite the development of medical technology, is still nurtured, and it is constituted by three phenomena that can be described as overarching:

Sign language, a distinct way of interpersonal communication that was produced by the Deaf community. It is the natural and first (native) language of deaf people. It is immediately followed by written Polish, then SLS, or Sign Language System, and finally spoken Polish (Iwanicka, 2017, p. 257). Stokoe and Bellugi have

found in sign language all the features that are essential to any natural language. The only exception was the realization of language, which is voiceless in sign language, but in the researchers' mind this was not a problem that prevented communication. This research thus convinced other linguists that sign language could have the same value as audible speech (Périer, 1922).

Forms of artistic expression – sign poetry. It differs from the poetry of the Polish language, which is taught in schools on a daily basis.

Savoir-vivre – a system of behaviors that is different from the one we are all familiar with as it concerns specific and long-established behaviors of Deaf people. It includes knowing how to interact with a Deaf person, for example.

Beyond these phenomena, Deaf Culture is first and foremost a collective that on a daily basis nurtures attitudes and beliefs that hearing loss is more than a strictly medical phenomenon. It is also worth noting that the specificity of Deaf Culture is unique, and this is primarily due to the difference in how people with hearing loss perceive the world. The world of a person with no sense of hearing is perceived differently from the world of a person with a properly functioning sense of hearing. This is due to the fact that deaf people are raised in a “world of silence” that is exclusively visual. This is how d/Deaf people learn about and experience the world through their other senses, especially the sense of sight (Wiśniewska, 2020). When analyzing the issue of the phenomenon that is Deaf Culture, it should also be noted that what makes it different from national minorities (e.g., Kashubians), is the origin of its members (Marganiec, 2014, p. 142). This is because there is no single place in Poland that is inhabited by the d/Deaf community, which is due to the fact that the majority of d/Deaf children are born in families of hearing parents (about 95%), which makes the d/Deaf scattered all over the country and they often only come into contact with other d/Deaf people when they go to schools for the deaf or integrated schools (Marganiec, 2014, p. 142).

Contemporary nomenclature

Now that we know the concept of Deaf Culture, we can move on to the key issue of the article, namely the rules regarding when we use the adjective “deaf” with a lowercase letter, when we use an uppercase letter, and when we use both forms (“d/Deaf”).

The spelling “**deaf**” refers to all people who are deaf, specifically to their physical condition. A d/Deaf person is said to be someone with a hearing loss that exceeds a set threshold. However, it is worth noting that this group also includes people who use hearing aids on a daily basis. This is how we define a deaf per-

son who does not identify with the Deaf Culture. Such situations are a common occurrence in modern times, where a d/Deaf child is born into hearing families. In such families, phonemic (sound) language is the dominant mode of communication (Marganiec, 2014, p. 142). Today, when a deaf child is born into a hearing family, parents immediately decide on hearing aids (auditory apparatuses, cochlear implants) and speech therapy. A “true” and “ideal” deaf person, then, is a deaf person who is the offspring of deaf parents. For some, such a person deserves to be called a “Deaf” person with a capital letter. The reality is different, however, because advances in technology have meant that when we refer to a d/Deaf person as “Deaf,” we simply think of someone who belongs to and identifies with Deaf Culture.

The spelling “Deaf” refers to deaf people who identify with Deaf Culture on a daily basis and that culture is key here. Barbara Kannapell, a deaf professor of sociology at Gallaudet University, once said: “[...] my language is me. To reject sign language is to reject the Deaf person” (Czajkowska-Kisil, 2014, p. 18). The statement makes it clear that for some, deafness is not just a disability, but an identity. The growth of the Deaf community and sign language has led many linguists and linguistics scholars to take an interest in the subject. As a result of this interest, a view has been created in which it is assumed that sign language, like other languages, creates culture. “The cultural-linguistic approach provides a different perspective on the problems of people with hearing impairment and suggests new solutions, different from those suggested by the medical approach” (Marganiec, 2014, p. 137). This is because the medical and cultural aspects of deafness should be analyzed completely differently. However, until recently, the idea of Deaf Culture was rejected, which was explained by the fact that, for example, people with mobility impairments do not have their own culture, but belong, despite their dysfunctions, to Polish culture. The primary reason Deaf Culture was created was because there had been a communication barrier between deaf and hearing people for years. The main source of Deaf Culture is the natural language, Polish Sign Language (PSL), whose existence brings together Deaf Poles from all over the country. The presence of this phenomenon helps to break down all kinds of communication barriers that result from hearing loss. Therefore, it is difficult to question the existence of Deaf Culture because, as Marek Świdziński (2003, p. 71) aptly put it, “A Deaf person is an invalid only among us, the hearing”. With these words, he primarily points out that deafness is a disorder that only becomes apparent when the deaf person is in a hearing environment. Imagine, however, that the situation is reversed and we, the hearing people, suddenly find ourselves in a group of sign language speakers. A barrier is then created that previously, among hearing people, did not exist. This is the essence of the problem, which we cannot comprehend without in-depth analysis (Périer, 1922).

The spelling “d/Deaf” refers to both previously mentioned social groups. It is also worth noting that the two spellings are not mutually exclusive, as one deaf person can identify with either term, however, a prerequisite for belonging to the Deaf Culture is knowledge of PSL. The term can also be used as a precaution in situations where you do not want to offend anyone by writing about deaf people without knowing them. By doing so, we let the interlocutor know that we respect Deaf Culture and are aware of communication issues.

Conclusions

In analyzing the topic taken up, it is worth remembering that it is complex. For one, a Deaf person spelled with a capital letter is someone who identifies with Deaf Culture and uses sign language, while for another, it is someone who is Deaf and has Deaf parents. However, this second possibility is a rare occurrence, as only about 10% of Deaf people find themselves in this situation – such are the laws of nature over which humans have no control (Świdziński, 2014, p. 9). In theory, medical technology allows for early intervention and therapy, but it is important to remember that for a d/Deaf child, learning spoken Polish is like learning a foreign language that often seems incomprehensible and lacks logic. This is because every person, no matter what country they were born in, acquires a language by “hearing” it. This is why a d/Deaf child, not hearing the spoken language, is not able to acquire it in a proper way, and – as we know – ignorance of the mother tongue (first language) makes it impossible to learn foreign languages.

Finally, it is also worth considering why the analysis of the topic undertaken is so important. There are approximately 900,000 people with hearing impairment living in Poland (Witkowski, 2014), ranging from hearing loss defined as mild (above 20 dB to 40 dB) up to deep damage (above 90 dB). A much smaller group, in terms of numbers, are people with deep hearing loss for whom PSL is the main, and sometimes the only, means of communication. According to statistics from the first decade of the 21st century, there are about 50 thousand such people in Poland. For these particular individuals, communicating through phonic language is most often impossible and communicating through writing may be difficult. This is primarily due to the fact that sign language, and more specifically PSL, is a foreign language that has its own grammar, different from Polish. Thus, a hearing person who would attempt to communicate with a sign language user through writing would be misunderstood (Szczebankowski & Koncewicz, 2008, p. 7).

In conclusion, the phenomenon that is Deaf Culture exists and will continue to exist. The relatively small number of d/Deaf people across the entire social

spectrum does not absolve hearing people of respect and commitment, and while in theory it is easier for a minority to adapt to the majority, it is somewhat different in this situation. This is primarily because d/Deaf people will never learn to hear. Sensorineural hearing loss is irreversible. In addition, written Polish will always be, for people with profound hearing impairments, a foreign language (Szczepankowski & Koncewicz, 2008, p. 7). It is also worth remembering that the Deaf community is proud to be part of a group they identify with and in no way views this in terms of disability. However, it still raises the question of defining d/Deaf people in writing: Are spelling rules that important for all people with hearing loss? Definitely not, this is primarily due to the fact that not every d/Deaf person identifies with Deaf Culture or specializes in sign language. However, it seems that knowledge in this area is nevertheless useful because we never know when our interlocutor will be a person with a hearing disability. Then writing in uppercase and lowercase simultaneously turns out to be a safe spelling.

References

- BRÜCKNER, A. (1927). *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Kraków: Krakowska Spółka Wydawnicza.
- CZAJKOWSKA-KISIL, M. (2014). Głusi, ich język i kultura – zarys problematyki. In: P. RUTKOWSKI, S. ŁOZIŃSKA (eds.), *Lingwistyka przestrzeni i ruchu. Komunikacja migowa a metody korpusowe* (pp. 17–35). Warszawa: Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego. <https://www.plm.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2012/07/Czajkowska-Kisil-Glusi-ich-jezyk-i-kultura.pdf> [access: 23.05.2021].
- IWANICKA, B. (2017). Bariery i przykłady wsparcia w procesie edukacji w środowisku osób z wadami słuchu. *Studia Edukacyjne*, 43, 247–261. <https://doi.org/10.14746/se.2017.43.15>.
- KUBIK, W. (2005). *Anatomia, fizjologia i patologia narządów głosu, mowy i słuchu*. Szczecin: Wydawnictwo Polskiego Związku Głuchych.
- MARGANIEC, B. (2014). Kultura głuchych. In: M. ŚWIDZIŃSKI (ed.), *Sytuacja osób głuchych w Polsce. Raport zespołu ds. g/Głuchych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich* (pp. 137–157). Warszawa: Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich.
- MARKOWSKI, A. (ed.). (2004). *Wielki słownik poprawnej polszczyzny PWN*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- PACHOCIŃSKA, E. (1998). *Wstęp do językoznawstwa ogólnego*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- PÉRIER, O. (1922). *Dziecko z uszkodzonym narządem słuchu*. Transl. T. GAŁKOWSKI. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- SZCZEPANKOWSKI, B., & KONCEWICZ, D. (2008). *Język migowy w terapii*. Łódź: Wydawnictwo Naukowe WSP.
- ŚWIDZIŃSKI, M. (2003). Głusi uczniowie jako uczestnicy badań nad PJM. In: M. ŚWIDZIŃSKI, T. GAŁKOWSKI (eds.), *Studia nad kompetencją językową i komunikacją niesłyszących* (pp. 19–29). Warszawa: [Polski Komitet Audiofonologii].

- ŚWIDZIŃSKI, M. (2014), Wprowadzenie. W: M. ŚWIDZIŃSKI (red.), *Sytuacja osób głuchych w Polsce. Raport zespołu ds. g/Głuchych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich* (s. 8–12). Warszawa: Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich.
- WITKOWSKI, J. (ed.). (2014). *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- WIŚNIEWSKA, D. (2020). *Dorastanie między dwoma światami. Społeczne konteksty rozwoju słyszących dzieci niesłyszących rodziców. Wychowanie dwukulturowe KODA*. Warszawa: Wydawnictwo APS.
- WÓJCIK, T. (2012). R(E)wolucja inwalidy – qualis artifex pereor! *artPAPIER*, 10(202). <http://artpapier.com/index.php?page=artykul&wydanie=153&artykul=3282> [access: 23.05.2021].

KATARZYNA NIEZRĘCKA

Instytut Literaturoznawstwa i Językoznawstwa, Wydział Humanistyczny,

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

 <https://orcid.org/0000-0002-7991-1178>

Poprawność w nazewnictwie osób g/Głuchych

Correct nomenclature associated with d/Deaf people

ABSTRACT: Among Polish language users, the numerous phrases used to describe both people with disabilities and deaf people are often meaningless. However, not everyone realizes that some of the terms used turn out to be very hurtful for the deaf people. However, to know the reason why some terms turn out that way, it is essential to know the community and the rules that govern it. The article emphasizes the importance of being aware of Deaf Culture, a cursory knowledge of which is necessary to understand the issues addressed in the text.

KEYWORDS: hearing-impaired people, deaf, Deaf, disability, sign language, Deaf Culture

STRESZCZENIE: Wśród użytkowników języka polskiego liczne sformułowania określające zarówno osoby z niepełnosprawnościami, jak i osoby niesłyszące, okazują się często bez znaczenia. Nie wszyscy jednak zdają sobie sprawę z tego, że niektóre z wykorzystywanych określeń mogą być dla społeczności osób niesłyszących bardzo krzywdzące. Aby jednak dostrzec powody, dla których pewne określenia tak są odbierane, niezbędne jest poznanie tej społeczności i zasad, jakie w niej panują. W artykule podkreślono, jak ważna jest świadomość istnienia Kultury Głuchych, której pobieżna znajomość jest niezbędna do tego, aby zrozumieć problematykę podejmowaną w tekście.

SŁOWA KLUCZOWE: niesłyszący, głusi, Głusi, niepełnosprawność, język migowy, Kultura Głuchych

Zasady pisowni w języku polskim są zmienne i wciąż, szczególnie w mowie potocznej, napotykamy nowości słownikowe, które nazywamy neologizmami. Posługując się językiem polskim, a dokładniej nazewnictwem konkretnych grup społecznych, należy być ostrożnym, ponieważ często można spotkać się z kilkoma wariantami, które, co ciekawe, dla jednych członków danej grupy mogą być krzywdzące, a dla innych wręcz przeciwnie. Niniejszy artykuł poświęcony jest rozróżnieniu definicyjnemu, które dotyczy pojęcia osób niesłyszących w kulturze języka polskiego.

„Głuchoniemy” – określenie współcześnie niepoprawne

Aby przejść do tytułowego zagadnienia, należy najpierw przebrnąć przez wszystkie typy nazewnictwa, które z biegiem czasu były, w przypadku niepełnosprawności, odrzucane. Jeszcze kilkadziesiąt lat temu osoby z niepełnosprawnościami określane były mianem „kalek” bądź „inwalidów”. Dziś wiadomo, że określenia te są traktowane jako obraźliwe. Słowo „inwalida” oznacza bowiem osobę niewystarczająco ważną, bezsilną, wybrakowaną. Zgodnie z takimi definicjami osoba z niepełnosprawnością była, kolokwialnie mówiąc, skreślana już na starcie (Wójcik, 2012). Podobnie jawiła się kwestia sformułowania „kaleka”, które z języka perskiego (*kalak*) oznaczało coś niekształtnego i ułomnego (Brückner, 1927).

Analogicznie przedstawia się sprawa prawidłowego nazywania osób niesłyszących, które jeszcze do niedawna określano mianem osób „głuchoniemych”. Definicja ta wydaje się dziś rażąca. Wynika to przede wszystkim z rozwoju świadomości osób zarówno słyszących, jak i niesłyszących. Dlaczego jednak sformułowanie „głuchoniemy” jest obraźliwe i niepoprawne, skoro definicje języka, które znajdują się w encyklopediach, jasno przedstawiają, iż język to:

Zespół społecznie wytworzonych i obowiązujących znaków dźwiękowych (względnie wtórnie pisanych) oraz reguł określających ich użycie, a funkcjonujących jako narzędzie komunikacji społecznej (porozumiewania się). Jest to więc pewien system norm będący tworem abstrakcyjnym i społecznym [...]. Podstawową funkcją języka jest przedstawianie, czyli zastępowanie, za pomocą umownych znaków zjawisk świata obiektywnego (Pachocińska, 1998, s. 19).

Czy według tej definicji język rzeczywiście musi być zbiorem znaków dźwiękowych, jeśli jego drugą podstawową funkcją jest przedstawianie za pomocą umownych znaków zjawisk świata?

Język migowy, choć brak w nim dźwięczności, stanowi właśnie zbiór znaków umownych, które odpowiadają za dane słowa, a potem zdania. Zagłębiając się w jego naukę, można dojść do wniosku, iż człowiek nie potrzebuje słów, aby wyrazić na przykład to, jak się czuje, nie od dziś bowiem wiadomo, że użycie wyłącznie języka (dźwięcznego) to tylko jedna ze składowych skutecznej komunikacji międzyludzkiej, ponieważ poza językiem ważna jest również odpowiednia mimika, gestykulacja i postawa ciała człowieka.

Warto także przeanalizować kwestię generowania dźwięków pod kątem anatomicznym, ponieważ kierując się anatomią człowieka, wiemy, że to nie słuch jest odpowiedzialny za wydobywanie dźwięków, lecz układ oddechowy, a konkretniej fałdy głosowe, które kontrolują fonację. Proces wydobywania dźwięku polega bowiem na przechodzeniu powietrza przez szparę głośni, co wywołuje drgania

fałdów głosowych (Kubik, 2005, s. 50). To nie narząd słuchu jest więc odpowiedzialny za głos, lecz struny głosowe, i choć słuch potrzebny jest człowiekowi do kontrolowania wydobywanych dźwięków, nie jest on niezbędny do ich istnienia.

Idąc tym torem, można dojść do wniosku, że sprzeciw wobec określenia „głuchoniemy” w środowisku osób niesłyszących jest jak najbardziej słuszny, ponieważ „niemy” według *Wielkiego słownika poprawnej polszczyzny* oznacza osobę niemówiącą w ogóle na skutek choroby lub kalectwa (Markowski, red., 2004), a dzięki zaproponowanej analizie oczywista wydaje się teza, iż bycie głuchym (stan fizyczny) nie jest równoznaczne z byciem niemy.

Mając już pobieżną wiedzę dotyczącą tego, dlaczego należy odrzucić ze słownika języka polskiego sformułowanie „głuchoniemy”, warto zastanowić się nad tym, skąd w źródłach biorą się zapisy takie, jak: „głuchy”, „Głuchy” lub „g/Głuchy”. Analizę tego zagadnienia warto rozpocząć jednak od przyjrzenia się społeczności osób niesłyszących, ponieważ jest ona kluczowa w zrozumieniu podjętego tematu.

Kultura Głuchych

W kręgu osób z ubytkiem słuchu istnieje zjawisko, które określane jest mianem Kultury Głuchych. Zjawisko to zostało dokładnie zbadane przez amerykańskich uczonych Williama Stokoe'a i Ursulę Bellugi, którzy podczas badań doszli do wniosków, iż język migowy jest środkiem porozumiewania się osób g/Głuchych, a przekazywanie wartości za jego pomocą tworzy odrębną kulturę – Kulturę Głuchych. Jest ona więc „całkowicie odrębnym i niepowtarzalnym systemem kulturowym charakteryzującym społeczność Głuchych” (Czajkowska-Kisil, 2014, s. 19). Kultura ta, podobnie jak każda inna, wyróżnia się katalogiem pewnych norm i wartości, które obowiązują w danej grupie społecznej. Bardzo często wynikają one z historii oraz wspólnych doświadczeń i mimo że w czasach współczesnych rzadko zdarzają się sytuacje, gdzie rodzice Głusi wydają na świat Głuche dziecko (jest to przypadek w skali 1:10), to wciąż, pojawiają się w ich życiu problemy komunikacyjne, które odróżniają tę grupę społeczną od innych (Wiśniewska, 2020).

Takim właśnie sposobem Kultura Głuchych, mimo rozwoju technologii medycznych, jest wciąż pielęgnowana, a konstytuują ją trzy zjawiska, które można określić nadrzędnymi:

Język migowy, czyli odrębny sposób komunikacji międzyludzkiej, który został wytworzony przez społeczność osób Głuchych. Jest on językiem naturalnym i pierwszym (macierzystym) osób niesłyszących. Zaraz po nim sytuuje się język polski pisany, następnie SJM, czyli system-językowo migany, a na końcu język polski mówiony (Iwanicka, 2017, s. 257). Stokoe i Bellugi, odnaleźli w języku

migowym wszystkie cechy, które są istotne dla każdego języka naturalnego. Jedy-
nym wyjątkiem była realizacja języka, która w przypadku języka migowego jest
bezdźwięczna, lecz w mniemaniu badaczy nie był to żaden problem, który unie-
możliwiałby komunikację. Badania te przekonały więc innych lingwistów do tego,
iż język migowy może mieć taką samą wartość jak mowa dźwięczna (Périer, 1922).

Formy wyrazu artystycznego – poezja migowa. Różni się ona od poezji języ-
ka polskiego, o której na co dzień uczy się w szkołach.

Savoir-vivre – system zachowań, różniący się od tego powszechnie nam zna-
nego, dotyczy bowiem szczególnych i utartych przez lata zachowań osób Głuchych.
W jego skład wchodzi wiedza dotycząca na przykład tego, jak nawiązać kontakt
z osobą Głuchą.

Poza wymienionymi zjawiskami Kultura Głuchych to przede wszystkim zbio-
rowość, która na co dzień pielęgnuje postawy i przekonania o tym, że brak
słuchu to coś więcej niż zjawisko *stricte* medyczne. Warto również podkreślić,
że specyfika Kultury Głuchych jest wyjątkowa, a wynika to przede wszystkim
z różnicy postrzegania świata przez osoby z ubytkiem słuchu. Świat człowieka
pozbawionego zmysłu słuchu bywa odbierany inaczej niż świat, w którym zmysł
słuchu funkcjonuje prawidłowo. To skutek tego, iż osoby niesłyszące wychowy-
wane są w „świecie cizy”, który jest wyłącznie wzrokowy. W ten właśnie sposób,
za pomocą pozostałych zmysłów, a szczególnie zmysłu wzroku, osoby g/Głuche
poznają świat i doświadczają go (Wiśniewska, 2020). Analizując zagadnienie
zjawiska, jakim jest Kultura Głuchych, należy także zwrócić uwagę na fakt, że
to, co różni ją od mniejszości narodowych (np. Kaszubów), to pochodzenie jej
członków (Marganec, 2014, s. 142). Nie ma bowiem jednego miejsca w Polsce,
które zamieszkuje społeczność osób g/Głuchych, co wynika z tego, iż większość
niesłyszących dzieci rodzi się w rodzinach rodziców słyszących (ok. 95%), co spra-
wia, że g/Głusi rozproszeni są po całym kraju i kontakt z innymi niesłyszącymi
podejmują często dopiero wtedy, kiedy trafiają do szkół dla niesłyszących bądź
do szkół integracyjnych (Marganec, 2014, s. 142).

Współczesne nazewnictwo

Znając już pojęcie Kultury Głuchych, można przejść do kwestii kluczowej
artykułu, a mianowicie zasad dotyczących tego, w jakiej sytuacji wykorzystujemy
zapis przymiotnika „głuchy” małą literą, w jakich – wielką oraz kiedy używamy
zapisu za pomocą obu form (g/Głuchy).

Zapis „głuchy” odnosi się do wszystkich osób niesłyszących, a konkretnie
do fizycznego stanu rzeczy. O głuchym mówi się w kontekście osoby z ubytkiem

słuchu, który przekracza ustalony próg. Warto jednak podkreślić, że w skład tej grupy wchodzi także osoby, które na co dzień korzystają z technologii wspomagającej słyszenie. W ten sposób określamy osobę niesłyszącą, która nie identyfikuje się z Kulturą Głuchych. Takie sytuacje są zjawiskiem powszechnym we współczesnych czasach, gdzie w rodzinach słyszących na świat przychodzi niesłyszące dziecko. W takich rodzinach dominującym sposobem komunikacji jest język foniczny (dźwięczny) (Marganec, 2014, s. 142). Dziś, gdy w słyszącej rodzinie rodzi się niesłyszące dziecko, rodzice od razu decydują się na przyrządy wspomagające słyszenie (aparaty słuchowe, implanty ślimakowe) oraz terapię logopedyczną. „Prawdziwym” i „idealnym” głuchym jest więc osoba niesłysząca, która jest potomkiem rodziców głuchych. Dla niektórych taka właśnie osoba zasługuje na miano osoby „Głuchej” w zapisie za pomocą wielkiej litery. Rzeczywistość jest jednak inna, ponieważ rozwój technologii sprawił, że określając osobę niesłyszącą mianem „Głuchej”, myślimy po prostu o kimś, kto należy do Kultury Głuchych i utożsamia się z nią.

Zapis „**Głuchy**” odnosi się do osób niesłyszących, które na co dzień identyfikują się z Kulturą osób Głuchych i ta kultura jest tutaj kluczowa. Barbara Kannapell, niesłysząca profesor socjologii w Uniwersytecie Gallaudeta, powiedziała kiedyś: „[...] mój język to ja. Odrzucić migowy to odrzucić osobę Głuchą” (Czajkowska-Kisil, 2014, s. 18). Wypowiedź ta jasno daje do zrozumienia, iż dla niektórych głuchota to nie tylko niepełnosprawność, ale także tożsamość. Rozwój społeczności Głuchych oraz języka migowego sprawiły, że wielu lingwistów i językoznawców zainteresowało się tematem. W wyniku tegoż zainteresowania wykreowano pogląd, w którym zakłada się, że język migowy, podobnie jak inne języki, tworzy kulturę. „Podejście kulturowo-językowe pozwala spojrzeć w inny sposób na problemy osób z wadą słuchu i podsuwa nowe rozwiązania, inne od tych sugerowanych podejściem medycznym” (Marganec, 2014, s. 137). Zupełnie inaczej bowiem należy analizować kwestie głuchoty pod kątem medycznym, a inaczej pod tym kulturowym. Jednak jeszcze do niedawna myśl o Kulturze Głuchych była odrzucana, co tłumaczono tym, że na przykład osoby z niepełnosprawnościami ruchowymi nie mają swojej kultury, lecz należą, mimo swoich dysfunkcji, do kultury polskiej. Podstawowym powodem, dla którego powstała kultura osób Głuchych, był fakt, iż między osobami niesłyszącymi a słyszącymi od lat tworzyła się bariera komunikacyjna. Głównym źródłem Kultury Głuchych jest właśnie naturalny język, czyli Polski Język Migowy (PJM), którego istnienie zreszta Głuchych Polaków z całego kraju. Obecność tego zjawiska pozwala przełamać wszelkiego rodzaju przeszkody komunikacyjne, które są skutkiem ubytku słuchu. Dlatego też trudno podważyć fakt istnienia kultury osób Głuchych, ponieważ – jak trafnie określił Marek Świdziński – „Głuchy to inwalida tylko wśród nas, słyszących” (Świdziński, 2003, s. 71). Tymi słowami zwraca on uwagę przede wszystkim na fakt, że głuchota to zaburzenie, które daje o sobie znać

jedynie w sytuacjach, gdy osoba niesłysząca znajduje się w otoczeniu słyszących. Wyobraźmy sobie jednak, że sytuacja się odwraca i to my, słyszący, znajdujemy się nagle w grupie osób posługujących się językiem migowym. Powstaje wtedy bariera, która wcześniej, wśród słyszących, nie istniała. Na tym właśnie polega istota problemu, którego na co dzień bez dogłębnej analizy nie jesteśmy w stanie zrozumieć (Périer, 1922).

Zapis „g/Głuchy” odnosi się do obu uprzednio wymienionych grup społecznych. Warto również podkreślić, że oba zapisy nie wykluczają się nawzajem, ponieważ jedna osoba niesłysząca może utożsamiać się z każdym z określeń, jednak warunkiem koniecznym przynależności do kultury osób Głuchych jest znajomość PJM. Określenia tego można również używać asekuracyjnie w sytuacjach, gdy pisząc o osobach niesłyszących, nie znając ich, nie chce się nikogo urazić. Takim zapisem dajemy wówczas znać odbiorcy, że szanujemy kulturę osób Głuchych oraz mamy świadomość problemów komunikacyjnych.

Wnioski

Analizując podjęty temat, warto pamiętać, że jest on złożony. Dla jednego Głuchy pisany wielką literą to ktoś, kto identyfikuje się z Kulturą Głuchych i posługuje się językiem migowym, dla drugiego zaś – ktoś, kto jest Głuchy i ma Głuchych rodziców. Ta druga możliwość jest jednak rzadkim zjawiskiem, tylko bowiem około 10% osób Głuchych znajduje się w takiej sytuacji – takie są prawa natury, na które człowiek nie ma żadnego wpływu (Świdziński, 2014, s. 9). W teorii technologia medyczna pozwala na wczesną interwencję i terapię, jednak należy pamiętać, że dla g/Głuchego dziecka nauka mówionego języka polskiego jest jak nauka języka obcego, który często wydaje się niezrozumiały i pozbawiony logiki. Każdy człowiek bowiem, niezależnie od tego, w jakim kraju się urodził, nabywa języka przez „osłuchiwanie” się nim. Dlatego właśnie g/Głuche dziecko, nie słysząc języka mówionego, nie jest w stanie nabyć go w odpowiedni sposób, a – jak wiadomo – nieznanostwo języka ojczystego (pierwszego) uniemożliwia naukę języków obcych.

Na koniec warto także rozważyć, dlaczego analiza podjętego tematu jest tak istotna. W Polsce żyje około 900 tysięcy ludzi z uszkodzonym słuchem (Witkowski, red., 2014), począwszy od ubytku słuchu określanego jako stopień lekki (pow. 20 dB do 40 dB) aż do uszkodzenia głębokiego (pow. 90 dB). Znacznie mniejszą grupę, pod względem liczebności, stanowią osoby z głębokim ubytkiem słuchu, u których głównym, a czasem także jedynym środkiem komunikacji jest PJM. Takich osób, według statystyk z pierwszego dziesięciolecia XXI wieku

jest w Polsce około 50 tysięcy. W przypadku tych właśnie osób porozumiewanie się za pomocą języka fonicznego jest najczęściej nieosiągalne, a komunikacja za pomocą pisma może być utrudniona. Wynika to przede wszystkim z faktu, iż język migowy, a konkretniej PJM, jest językiem obcym, który ma własną, inną od polskiej, gramatykę. Zatem osoba słysząca, która próbowałaby porozumieć się z użytkownikiem języka migowego za pomocą pisma byłaby niezrozumiana (Szczepankowski, Koncewicz, 2008, s. 7).

Podsumowując, zjawisko, jakim jest Kultura Głuchych, istnieje i istnieć będzie. Stosunkowo niewielka liczba, w skali całego społeczeństwa, osób g/Głuchych nie zwalnia osób słyszących z szacunku i zaangażowania, i choć w teorii łatwiej jest się przystosować mniejszości do większości, to w takiej sytuacji jest nieco inaczej. Wynika to przede wszystkim z faktu, że osoby g/Głuche nigdy nie nauczą się słyszeć. Zaburzenia słuchu o podłożu odbiorczym są bowiem nieodwracalne. Poza tym język polski w piśmie będzie zawsze, dla osób z głębokimi wadami słuchu, językiem obcym (Szczepankowski, Koncewicz, 2008, s. 7). Warto także pamiętać o tym, że społeczność osób Głuchych jest dumna ze swojej przynależności do grupy, z którą się utożsamia, i w żadnym wypadku nie postrzega tego jako niepełnosprawności. Jednak wciąż nasuwa się pytanie dotyczące określania osób g/Głuchych w piśmie: Czy zasady pisowni są aż tak istotne dla wszystkich osób z ubytkami słuchu? Zdecydowanie nie, a to przede wszystkim dlatego, iż nie każdy g/Głuchy identyfikuje się z Kulturą Głuchych czy specjalizuje się w zakresie języka migowego. Jednak wydaje się, że wiedza w tej dziedzinie jest mimo wszystko przydatna, ponieważ nigdy nie wiemy, kiedy naszym odbiorcą będzie osoba z niepełnosprawnością narządu słuchu. Wtedy zapis wielką i małą literą jednocześnie okazuje się zapisem bezpiecznym.

Bibliografia

- BRÜCKNER, A. (1927). *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Kraków: Krakowska Spółka Wydawnicza.
- CZAJKOWSKA-KISIL, M. (2014). Głusi, ich język i kultura – zarys problematyki. W: P. RUTKOWSKI, S. ŁOZIŃSKA (red.), *Lingwistyka przestrzeni i ruchu. Komunikacja migowa a metody korpusowe* (s. 17–35). Warszawa: Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego. <https://www.plm.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2012/07/Czajkowska-Kisil-Glusi-ich-jezyk-i-kultura.pdf> [data dostępu: 23.05.2021].
- IWANICKA, B. (2017). Bariery i przykłady wsparcia w procesie edukacji w środowisku osób z wadami słuchu. *Studia Edukacyjne*, 43, 247–261. <https://doi.org/10.14746/se.2017.43.15>.
- KUBIK, W. (2005). *Anatomia, fizjologia i patologia narządów głosu, mowy i słuchu*. Szczecin: Wydawnictwo Polskiego Związku Głuchych.

- MARGANIEC, B. (2014). Kultura głuchych. W: M. ŚWIDZIŃSKI (red.), *Sytuacja osób głuchych w Polsce. Raport zespołu ds. g/Głuchych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich* (s. 137–157). Warszawa: Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich.
- MARKOWSKI, A. (red.). (2004). *Wielki słownik poprawnej polszczyzny PWN*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- PACHOCIŃSKA, E. (1998). *Wstęp do językoznawstwa ogólnego*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- PÉRIER, O. (1922). *Dziecko z uszkodzonym narządem słuchu*. Tłum. T. GAŁKOWSKI. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- SZCZEPANKOWSKI, B., KONCEWICZ, D. (2008). *Język migowy w terapii*. Łódź: Wydawnictwo Naukowe WSP.
- ŚWIDZIŃSKI, M. (2003). Głusi uczniowie jako uczestnicy badań nad PJM. W: M. ŚWIDZIŃSKI, T. GAŁKOWSKI (red.), *Studia nad kompetencją językową i komunikacją niesłyszących* (s. 19–29). Warszawa: [Polski Komitet Audiofonologii].
- ŚWIDZIŃSKI, M. (2014). Wprowadzenie. W: M. ŚWIDZIŃSKI (red.), *Sytuacja osób głuchych w Polsce. Raport zespołu ds. g/Głuchych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich* (s. 8–12). Warszawa: Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich.
- WITKOWSKI, J. (red.). (2014). *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- WIŚNIEWSKA, D. (2020). *Dorastanie między dwoma światami. Społeczne konteksty rozwoju słyszących dzieci niesłyszących rodziców. Wychowanie dwukulturowe KODA*. Warszawa: Wydawnictwo APS.
- WÓJCIK, T. (2012). R(E)wolucja inwalidy – qualis artifex pereoi! *artPAPIER*, 10(202). <http://artpapier.com/index.php?page=artykul&wydanie=153&artykul=3282> [data dostępu: 23.05.2021].